

Asia: VN/26964/2022

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttäminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Etelä-Suomen syyttäjälalueelta lausuntoa työryhmän mietinnöstä ”Avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttäminen”. Mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Esityksessä ehdotetaan, että ihmiskauppaa koskevaan rikoslain 25 luvun 3 §:ään lisättäisiin teon tarkoitukseksi pakkoavioliittoon saattaminen. Esityksen perusteluissa täsmennettäisiin sitä, mitä pakkoavioliitolla tarkoitetaan. Esityksen mukaisesti pakkoavioliittoon saattamista koskeva sääntely kattaisi juridisesti pätevän avioliiton ohella sellaiseen rinnastettavan liiton.

Kannatamme sitä, että rikoslain ihmiskauppaa koskevaa säännöstä täsmennetään siten, että säännökseen lisätään teon tarkoitukseksi avioliittoon pakottaminen. Samoin kannatamme esitystä siitä, että sääntely kattaisi juridisesti pätevän avioliiton ohella sellaiseen rinnastettavan liiton.

Lisäksi kuitenkin ehdotamme, että avioliittoon pakottamisesta säädettäisiin erillinen rangaistussäännös rikoslakiin samalla tavalla kuin Ruotsissa eli erillinen pykälä, joka koskee muuta kuin ihmiskauppa-tapauksessa avioliittoon pakottamista. Tällöin kaikki pakkoavioliitot tulisivat rangaistaviksi joko ihmiskauppana tai muuna avioliittoon pakottamisena.

VOIMASSA OLEVIEN SÄÄNNÖSTEN ONGELMAKOHDAT:

Esitöiden perusteella jää jossakin määrin epäselväksi se, onko avioliittoon pakottaminen itsessään ja sellaisenaan ihmisarvoa loukkaava olosuhde vai edellytetäänkö lisäksi esimerkiksi sitä, että henkilön olosuhteet avioliitossa, johon hänet pakotetaan tai on pakotettu, ovat ihmisarvoa loukkaavat.

Lisäämällä pakkoavioliittoon saattaminen ihmiskaupparikoksen tarkoitukseksi, vältetään siltä, että tuomitsematta jää ne pakkoavioliitot, joissa olosuhteet ja elämä avioliitossa eivät erikseen ole olleet ihmisarvoa loukkaavat.

Henkilö voidaan myydä vaimoksi myös ns. hyvään avioliittoon. Näissä tapauksissa ihmiskauppapykälän soveltaminen on haastavaa, koska tahallisuuden täytyy ulottua myös teon tarkoitukseen. Jos pakkoavioliitto on yhtä kuin ihmisarvoa loukkaava olosuhde – vanhempien täytyisi ymmärtää, että olosuhde on ihmisarvoa loukkaava. Monesti vanhemmat ainakin periaatteessa luulevat, että avioliitto on lapsen edun mukaista eikä se loukkaa lapsen ihmisarvoa.

Tämä ongelma poistuu, jos pakkoavioliitto lisätään teon tarkoitukseksi.

ONGELMAKOHDAT, VAIKKA PAKKOAVIOLIITTO LISÄTÄÄN TEON TARKOITUKSEKSI:

Haasteena jatkossakin pakkoavioliittoa koskevissa tilanteissa olisivat ne, missä mikään ihmiskaupan tekotapa ei täyty. Tämä ongelma ei poistu sillä, että teon tarkoitukseksi täsmennetään pakkoavioliitto.

Jos ajatuksena on, että niissä tilanteissa sovellettavaksi tulisi rikoslain 25 luvun 8§:n mukainen pakottaminen, niin huomionarvoista on, että sen täyttyminen edellyttää joko väkivaltaa tai uhkausta.

Esityksessä on varsin hyvin (s.87-89) tuotu esille, että pakkoavioliittoon saattamisen osalta erityisen merkityksellisinä tekotapoina voidaan pitää määräysvaltaan ottamista, värväämistä sekä kuljettamista.

Esityksessä on annettu esimerkkejä ja todettu muun muassa, että niiden tilanteiden kohdalla, joissa on kyse avioliitosta irtaantumisen estämisestä, kyseeseen voisi ihmiskaupan tekotavoista tulla lähinnä määräysvaltaan ottaminen. Tällaisessa tilanteessa määräysvaltaan ottamisen taustalla on monesti tekijän ja uhrin kuuluminen samaan yhteisöön tai muu osapuolten taustaan liittyvä seikka, jonka perusteella tekijä hyödyntää valta-asemaansa suhteessa uhriin.

Esityksessä on todettu, että pakkoavioliittoon saattamisen kohdalla määräysvaltaan ottaminen voisi olla kyseessä esimerkiksi tilanteessa, jossa alle 18-vuotiaan nuoren perheenjäsen painostaa tätä perheen ja suvun kunnian menettämällä ja suvun lähtömaahan lähettämällä, jos tämä ei mene naimisiin perheenjäsenen valitseman henkilön kanssa.

Edelleen on tekotapana värväämisen osalta todettu, että pakkoavioliittoon saattamisessa värväämisestä voisi olla kyse esimerkiksi tilanteessa, jossa sukulainen houkuttelee riippuvaista asemaa hyväksi käyttäen nuoren aikuisen matkustamaan ulkomaille tarkoituksenaan saattaa tämä siellä pakkoavioliittoon.

Jos avioliittoon pakottaminen tapahtuu muulla tavalla kuin uhkaamalla (esim. erehdyttämällä tai painostamalla), mutta yksikään tekotapa ei täyty, ei avioliittoon pakottamiseen sovellu ihmiskauppa eikä pakottaminen. Nämä tilanteet voisivat olla esimerkiksi sellaisia, missä isä/setä tms. painostaisi täysi-ikäisen tyttärensä avioliittoon esim. vetoamalla maan ja kulttuurin tapaan, mutta ei kohdistaisi tähän mitään uhkauksia. Jos tytär on jo aikuinen, ei voitaisi automaattisesti katsoa, että määräsvaltaan ottaminen täyttyisi vain sillä seikalla, että kyseessä on isä ja lapsi. Luovuttaminen olisi myös hyvin keinotekoinen tekotapa tilanteessa, jossa kyse on täysi-ikäisestä tyttärestä eikä häntä luovuteta esim. rahaa vastaan.

Näin ollen katsomme, että jotta vältämme ne ns. väliinputoajat pakkoavioliittoasioissa, tulisi rikoslaissa olla myös sellainen säännös, jonka perusteella pakkoavioliittoon saattamisesta voitaisiin tuomita myös silloin, kun ihmiskauppa, laitton uhkaus eikä pakottaminen täyty.

Huttunen Nina
Syyttäjälaitos - Etelä-Suomen syyttäjäalue